

**РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ:
ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН**

Боднар О.А., канд. екон. наук

Кугляр А.А.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Миколаївський національний аграрний університет

Бурхливий розвиток міжнародних зв'язків та світових фінансових ринків, запровадження міжнародних інституцій, підвищення загального рівня капіталізації та розвитку важливих галузей економіки спричинили активний розвиток проєктного фінансування. Проєктне фінансування виступає цілісною системою у фінансуванні інвестиційних проєктів [5]. Вивчення досвіду розвинутих країн є вкрай необхідним для сучасної України.

Великого масштабу проєктне фінансування набуває в таких галузях як енергетика, видобуток корисних копалин, транспортна інфраструктура та телекомунікації. Зазвичай таке фінансування відбувається в проєктах, які характеризуються високим рівнем технологічного і економічного ризику.

Сполучені Штати мають найбільшу та найбільш технологічно розвинену економіку у світі, де окремі особи та компанії приймають більшість рішень, а державні клієнти купують необхідні їм товари та послуги переважно на приватному ринку. Проєктне фінансування в США можуть надавати як великі американські банки, так і міжнародні фінансові установи.

В 1930 році, у штаті Техас відбулась перша проєктна угода щодо фінансування нафтовидобувної компанії. Використовуючи основи проєктного фінансування було побудовано перше метро в Лондоні, а також тунель під Ла-Маншем (загальна вартість проєкту склала 7 мільярдів фунтів.). Протягом 1970-1990 рр. великими темпами проєктне фінансування розвивалось в галузі електроенергетики та суспільної інфраструктури [1].

У 2021 році позики на проєктне фінансування в Америці склали 95,9 мільярда доларів США від 377 транзакцій, що означає зростання на 4% з 2020 року. Цього ж року Саудівська Аравія стала найзайнятішим ринком в регіоні ЕМЕА (Europe, the Middle East and Africa) з 33,5 мільярдів доларів США від 11 транзакцій, головним чином завдяки трьом найбільшим угодам у регіоні, а саме Eig Pearl Holdings SARL, Sadara Chemical і Jazan Refinery. Позики на проєктне фінансування Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Японії у 2020 році склали 63,63 мільярда доларів США, що на 29% менше, ніж у 2019 році [2].

Найбільшим проєктом у США, реалізованим на основі проєктного фінансування, є будівництво аеропорту Chicago South Suburban Airport вартістю 14 мільярдів доларів. Це третій аеропорт міста, який обслуговує пасажирські, транспортні та бізнес-рейси. Ще один проєкт – будівництво комплексу з видобутку зрідженого природного газу в Техасі (SPV Cheniere Corpus Christi Holdings, LLC). Розробкою проєкту займалася компанія Cheniere Energy, яка інвестувала 4 мільярди доларів. В угоді брав участь 31 банк, який у травні 2015

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

року надав 8,4 мільярда доларів на будівництво перших двох черг проекту. Згодом було виділено ще 3 мільярди доларів на будівництво третьої ланки.

Також варто відзначити будівництво комплексу з експорту зрідженого природного газу в Луїзіані (SPV Lake Charles LNG Export Company, LLC). Проект виконує компанія Energy Transfer Partners, яка інвестувала 2,8 мільярда доларів. Проект стартував у 2011 році, а обсяг боргового фінансування досяг \$8,1 млрд. Будівництво двох ядерних реакторів потужністю 1117 мегават в Південній Кароліні оцінили в \$9,8 млрд, включаючи позикові кошти (V.C. Summer Nuclear Station). Спонсорами проекту є South Carolina Electric & Gas і Santee Cooper. Вперше про проект було заявлено в 2009 році, але ліцензію на будівництво двох нових енергоблоків АЕС з реакторами АП-1000 видали лише в 2012 році. Через технічні та фінансові труднощі проект було зупинено [3].

Інвестиційна група ESFC, яка розташована в Іспанії, займається фінансуванням з мінімальним внеском ініціатора проекту для будь-яких галузей: енергетика, видобуток корисних копалин, хімічні відходи, промисловість, сільське господарство, машинобудування, інфраструктура, логістика, нерухомість, туризм тощо. Вони пропонують фінансування: від 50 мільйонів євро і більше. Термін кредиту: від 10 до 20 років. Для розгляду заявки, надається нам короткий опис інвестиційного проекту, заповнюється форма та надсилається компанії на електронну пошту.

Європейські компанії започаткували проектне фінансування в 1970-х роках, коли почали широкомасштабну розробку нафтових запасів у Північному морі. Під час «нафтового буму» ціни на нафту та інші енергоносії різко зросли в кілька разів. Однак через високу вартість будівництва такі проекти були складними навіть для великих компаній, що викликало необхідність залучення зовнішнього фінансування. Тому банки стали активними учасниками цих операцій, надаючи кошти, необхідні для розробки нафтових родовищ, у вигляді довгострокових кредитів під заставу запасів нафти.

Історія виникнення та розвитку проектного фінансування у Великобританії характеризується двома особливостями. По-перше, проектне фінансування в країні пройшло весь шлях розвитку до нинішнього стану вдвічі швидше, ніж більшість країн, а саме за 15 років. По-друге, поштовхом для появи проектного фінансування у Великій Британії стали концесії, куди почали активно інвестувати інвестиційні компанії. Особливо активно інструменти проектного фінансування використовувалися при будівництві лікарень, яких всього за 15 років британські компанії побудували більше півсотні. Тривалий час не існувало офіційної статистики, яка б характеризувала світовий ринок проектного фінансування за його обсягом і структурою. Ситуація змінилася в 1996 році, коли Project & Trade Finance створила власну базу даних транзакцій у сфері проектного фінансування в різних регіонах світу. За даними газети, в 1996 році було укладено 897 угод з фінансування інвестиційних проектів на умовах ПФ на загальну суму 223,9 млрд доларів. При цьому середня вартість проекту склала \$249,6 млн.

Серед фінансових спонсорів-лідерів світового масштабу варто відзначити такі компанії, як Cheniere Energy (США, енергетика), Kinder Morgan (Канада,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

енергетика), Masquarie (Австралія, фінансово-промислова група), Arclight Capital Partners (США, енергетика), Delta Air. Lines (США, авіап перевезення), а також Clifford Chance (Великобританія), Linklaters (Великобританія), Norton Rose Fulbright (Великобританія), Allen & Overly (Великобританія) та ін.

Незважаючи на складні умови, яких зазнали фінансові ринки в усьому світі через заходи, вжиті для подолання наслідків пандемії COVID-19, у 2020 році турецький ринок заклав численні транзакції проєктного фінансування. Енергетика, транспорт, інфраструктура та технології (особливо фінтех) були секторами, які привернув значну увагу щодо фінансування проєктів на турецькому ринку. Нижче наведено деякі з найбільш значних проєктів фінансування, які тривають або були закриті в останні роки в Туреччині:

- \$4,5 млрд фінансування та \$1,6 млрд додаткового фінансування Третій Босфорський міст і Північна Мармара.
- 125 мільйонів євро фінансування Третього аеропорту Стамбула.
- 1,2 мільярда доларів США фінансування проєкту дорожньої інфраструктури для тунель, що з'єднує Азію з Європою, а саме Avrasya Tüneli.
- IC İċtaş. Розширення підземного сховища природного газу Tuz Gölü (озеро Туз) на суму 1,2 мільярда доларів.
- Фінансування JP Morgan 1,1 мільярда доларів США вітрової електростанції потужністю 1000 МВт. Зона ресурсів відновлюваної енергії (УЕКА) [4].

Незважаючи на те, що важко передбачити, як відреагують ринки, особливо з огляду на занепокоєння щодо політичних подій, попит на інфраструктурні проєкти дуже високий, а фінансування масштабних проєктів зростає. Структурування проєктного фінансування, яке включає кілька джерел фінансування, з кожним роком стає все складнішим.

Таким чином, проєктне фінансування, незважаючи на динамічні зміни, залишається однією із пріоритетних форм реалізації фінансово-кредитних відносин учасників фінансування інфраструктурних проєктів в усьому світі, і немає жодних підстав вважати, що це припиниться найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Лапко О.О. Проєктне фінансування як інноваційний механізм реалізації інвестиційних проєктів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. 2017. Вип. №4 (32).
2. Global Project Finance Review. FULL YEAR 2021. URL: <https://www.ijglobal.com/uploads/IJGlobal%20League%20Tables%20Full%20Year%202021.pdf>
3. Project finance in the USA. EFSC Investment Group. URL: <https://esfccompany.com/en/articles/project-finance/project-finance-in-the-usa/> (дата звернення: 26.10.22).
4. International Comparative Legal Guide, Project Finance 2021 – TURKEY. URL: <https://www.academia.edu> (Дата звернення: 26.10.22).
5. Сіренко Н.М. Проєктне фінансування: курс лекцій / Н.М. Сіренко, О.А. Боднар. – Миколаїв : МНАУ, 2018. 106 с.